

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра аграрного, земельного та екологічного права

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**Першого зібрання фахівців
споріднених кафедр з обговорення
актуальних наукових проблем
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
аграрного, земельного, екологічного
та природоресурсного права
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ**

9–10 вересня 2016 року
М. Одеса

Черемнова Антоніна Іванівна Сучасний стан правового забезпечення використання альтернативних джерел енергії в Україні	229
Черкашина Марина Костянтинівна Водне законодавство країн пострадянського простору в умовах європейської інтеграції	233
Чопко Христина Ігорівна Окремі правові аспекти здійснення екологічного нормування в Україні	235
Чумаченко Інна Євгенівна Система органів державного контролю за використанням та охороною вод Чорноморського басейну	238
Шарапова Світлана Володимирівна Деякі питання відтворення лісових ресурсів у процесі використання та охорони земель лісогосподарського призначення	241
Шопюк Олена Анатоліївна Екологічна інформация як об'єкт правовідносин за екологічним законодавством України	243
Юреску Вікторія Олександрівна Проблема визначення системи органів виконавчої влади, що здійснюють управління у сфері охорони довкілля	246
Яремчук Зоряна Василівна Визначення поняття екологічного конфлікту	249

Наукове видання

**Збірник матеріалів
Першого зібрання фахівців
споріднених кафедр з обговорення
актуальних наукових проблем
та методики викладання аграрного, земельного,
екологічного та природоресурсного права
у вищих навчальних закладах України**

**9–10 вересня 2016 року
м. Одеса**

Українською та російською мовами

Матеріали видано в авторській редакції

Відповідальний редактор
І. І. Каракаш

функції прогнозування, програмування та інформування, а також іншої виконавчо-розпорядчої діяльності.

Станом на серпень 2016 року Схема центральних органів виконавчої влади складається з 18 міністерств та 46 служб, агентств, інспекцій, фондів та комітетів [6]. Отже, з питання визначення системи органів державного управління у сфері охорони довкілля Закон відсилає до невизначеного кола нормативно-правових актів, що робить його досить складним питанням.

Вбачається за доцільне у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» в окремій статті деталізувати перелік центральних органів виконавчої влади, що здійснюють державне управління охороною навколишнього природного середовища. В окремих статтях Закону доцільно визначити, які саме повноваження у сфері охорони довкілля покладено на кожен із названих органів (без поділу на повноваження формування державної політики у певній сфері та їх реалізації), а також повну їх назву. Запропоноване сприятиме формуванню більш чіткого уявлення про державну систему центральних органів виконавчої влади у сфері управління питаннями охорони довкілля, та уникненню плутанини, зокрема під час вивчення студентами курсу «Екологічне право України».

Список використаних джерел

1. Про відходи: Закон України від 5 березня 1998 р. № 187/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 36. – Ст. 242.
2. Про затвердження Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України: постанова Кабінету Міністрів України від 21 січня 2015 р. № 32 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 10. – Ст. 266.
3. Про затвердження Положення про Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України: постанова Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2014 р. № 197 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 51. – Ст. 1345.
4. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
5. Про Положення про Державну екологічну інспекцію України: указ Президента України від 13 квітня 2011 р. № 454/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1260.
6. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 року № 442 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 74. – Ст. 2105.

Яремак Зоряна Василівна

канд. юрид. наук, доцент кафедри екологічного права
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕКОЛОГІЧНОГО КОНФЛІКТУ

Взаємовідносини між людиною і довкіллям носять складний, внутрішньо суперечливий та нерозривно взаємозалежний характер, позитивність якого для обох сторін можлива тільки на основі узгодження законів розвитку природи і суспільства. Використання природних ресурсів і пов'язане з ним відповідне навантаження на навколишнє природне середовище – це та сфера людської діяльності, яка визначає широке коло соціальних, економічних та екологічних проблем. Особливо актуальними вони є сьогодні, оскільки раціональне природокористування і збереження довкілля – ті важливі чинники, що в умовах вичерпання ресурсів і погіршення екологічного стану навколишнього середовища можуть сприяти запобіганню подальшій деградації середовища проживання людини, динамічному розвитку економіки і задоволенню соціальних потреб.

В основу взаємодії людини і природи покладено реалізацію потреб та інтересів, які за своєю суттю мають протилежний за змістом характер: з однієї сторони, задоволення економічних потреб природокористувачів, що визначають специфіку використання природних ресурсів, розміщення виробництв, розвиток інфраструктури тощо, з іншої, – екологічних, спрямованих на забезпечення цілісності екосистеми, її охорони та відтворення природних ресурсів і покладують на всіх суб'єктів природокористування додаткові обов'язки стосовно охорони, захисту і забезпечення екологічної безпеки. Таким чином, в основу взаємодії людини і природи закладена конфліктність інтересів, насамперед, екологічних та економічних. Окремі громадяни, виступаючи суб'єктами різного характеру екологічних відносин, втілюють в них не лише власне екологічні, природоохоронні інтереси, а й економічні, природноресурсові, естетичні, рекреаційні та інші інтереси. Різновекторність інтересів учасників екологічних відносин стає основою виникнення конфліктів.

Дослідження поняття екологічного конфлікту доцільно розпочати із загального визначення категорії «конфлікт». Сучасна конфліктологічна наука в центр дефініції «конфлікт» ставить переважно проблему зіткнення інтересів, потреб і спричиненої цим зіткненням боротьби сторін. Конфлікт часто виникає через конкуренцію за доступ (до) або контроль над недостатніми ресурсами або можливостями [1, с. 26–27]. За своєю суттю конфлікти визначаються як специфічні соціальні взаємовідносини, що характеризуються переважно протиставленням, а не

співробітництвом, із невизначеним колом суб'єктів, сторін, кожна із яких має самостійні інтереси, за визнання яких і бореться [2, с. 121].

Різновидом конфлікту соціального є юридичний конфлікт. Такі конфлікти спричиняються юридичними ситуаціями, тобто пов'язані або з реалізацією, або з порушенням тих чи інших норм права. Вони відбуваються у сфері юридичних відносин, пов'язаних з виникненням, зміною або припиненням правовідносин між фізичними чи юридичними особами, а тому й вирішуються правовими засобами. У широкому розумінні юридичний конфлікт – це будь-який соціальний конфлікт, який має хоча б один з елементів, що володіють юридичною характеристикою, і який завершується юридичним шляхом [1, с. 31].

У Юридичній енциклопедії поняття та особливості юридичного конфлікту розкриті у межах визначення предмета науки юридичної конфліктології. При цьому юридичний конфлікт визначається як протиріччя двох чи кількох суб'єктів, зумовлене протилежністю чи несумісністю їх інтересів, потреб або цінностей. Його специфічними ознаками є: зв'язаність конфлікту правовими відносинами, наявність правових ознак суб'єктів чи об'єкта конфлікту; можливість вирішення правовими засобами; галузева визначеність конфлікту; наявність юридичних наслідків; можливість застосування примусових засобів у процесі вирішення конфлікту; вирішення конфлікту в межах спеціальної юридичної процедури [3].

У рамках означеного підходу до визначення та з'ясування сутнісних характеристик поняття «конфлікт», «юридичний конфлікт» можна сформулювати особливості екологічного як різновиду соціально-правового конфлікту. Перш за все, йому притаманні загальні ознаки і механізм розвитку, що властиві будь-якому соціальному конфлікту. Водночас ці конфлікти надлені певними особливими характеристиками. Найсуттєвішою ознакою екологічного конфлікту є його предмет, тобто дії, які відбуваються (мають відбуватися) стосовно навколишнього середовища, природних ресурсів. Окрім того, особливими є причини виникнення екоконфліктів, їх динаміка розвитку й порядок вирішення тощо. Розглядаючи екологічний конфлікт як соціальний феномен російський вчений О. Л. Дубовік виокремлює його специфічні риси, а саме:

- 1) іманентність (внутрішня приналежність) суспільству;
- 2) соціальність екологічних конфліктів, їх суспільна природа та значимість;

- 3) гносеологічні труднощі щодо їх вирішення [4, с. 7–8].

Екологічні конфлікти в Україні як правило є результатом впровадження державою неефективних ресурсних режимів і конфліктної політики природокористування та охорони довкілля. Внаслідок та-

ких дій (навмисних чи ненавмисних) природний ресурс або екологічна цінність, що через певні обставини перебувають на перетині інтересів різних соціальних груп чи суб'єктів, які прагнуть до володіння або контролю над ними, стає об'єктом екологічного конфлікту.

Отже, екологічний конфлікт за своєю суттю є різновидом соціально-правового конфлікту. Основною специфічною ознакою цього різновиду є його предмет – діяння спрямоване на оточуюче людину навколишнє природне середовище. При цьому конфлікт в екологічній правовій сфері об'єктивно обумовлений різноманітністю інтересів, які особа бажає досягти при взаємодії з природою, і які, як правило, мають протилежний за змістом характер (екологічний, економічний, соціальний, естетичний, культурний тощо). У зв'язку з цим, в умовах практичної реалізації нашої державою принципу сталого розвитку необхідно максимально розвинути механізм взаємодії різних суб'єктів екологічних правовідносин з метою гармонізації їх інтересів, і, як наслідок, зменшення можливостей виникнення конфліктних ситуацій у галузі взаємодії людини і природи.

Список використаних джерел

1. Іваною В. М. Юридичні конфлікти: навч. посіб. для студ. і спец. навч. закл. / В. М. Іванюк, С. В. Іванюк. – К.: МАУП, 2014. – 214 с.
2. Дубовік О. Л. Экологическое право и экологические конфликты / О. Л. Дубовік // Право и политика. – 2006. – № 5. – С. 116–136.
3. Шемшученко Ю. С. Юридична екологія: підручник / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: Укреник, 1998. – Т. 3: К–М. – 792 с.
4. Дубовік О. Л. Экологические конфликты / О. Л. Дубовік // Экологическое право. – 2005. – № 2. – С. 3–14.